

ΤΑ ΦΥΛΑ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Α) Προαναγνωστικό στάδιο – Προετοιμασία



Διαβάστε το ακόλουθο κείμενο που αναφέρεται στη θέση των γυναικών στις χώρες του τρίτου κόσμου.

Τα προβλήματα των γυναικών στις χώρες του τρίτου κόσμου

Οι γυναίκες στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου έχουν λιγότερα νομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά δικαιώματα, τόσο σε σύγκριση με τους άντρες των χωρών αυτών όσο και με τις γυναίκες στα ανεπτυγμένα κράτη. Καταρχήν, οι γυναίκες δεν έχουν ισονομία με τους άντρες, δηλ. δεν έχουν ίσα νομικά δικαιώματα. Για παράδειγμα, στη Σαουδική Αραβία, οι γυναίκες δεν έχουν το δικαίωμα να οδηγούν αυτοκίνητο, δεν μπορούν να περπατήσουν μόνες τους σε δημόσιο χώρο και δεν μπορούν να αναπτύξουν κοινωνικές σχέσεις με άντρες που δεν είναι συγγενείς τους. Επίσης, στην Αίγυπτο, οι περισσότεροι θεσμοί του Οικογενειακού Δικαίου διέπονται από το Μωαμεθανικό Δίκαιο, που ορίζει π.χ. ότι ένας άντρας μπορεί να χωρίσει τη γυναίκα του ανακοινώνοντας απλώς τη βούλησή του και για οποιαδήποτε αιτία, ενώ η γυναίκα δεν μπορεί να ζητήσει διαζύγιο από τον άντρα της, για οποιονδήποτε λόγο.

Οι γυναίκες στις χώρες του Τρίτου Κόσμου γίνονται επίσης θύματα της κουλτούρας τους και πιο συγκεκριμένα, των εθίμων τους. Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο 2 εκατομμύρια νεαρά κορίτσια (ηλικίας 4-12 ετών) υφίστανται ακρωτηριασμό των γεννητικών τους οργάνων (κλειτοριδεκτομή) στην Αιθιοπία, Σομαλία, τη Γουινέα και 25 ακόμη Αφρικανικές χώρες, όπως και σε ορισμένες περιοχές της Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Το 1997, η Διεθνής Αμνηστία ανακοίνωσε ότι περίπου 6,000 γυναίκες την ημέρα υποβάλλονται στη βασανιστική αυτή πρακτική, που διεξάγεται εμπειρικά, από άτομα χωρίς ιατρικές ικανότητες και χωρίς αναισθητικό (προκαλώντας έτσι έναν μεγάλο αριθμό θανάτων από μόλυνση).

Στις περισσότερες υπανάπτυκτες χώρες, οι γυναίκες θεωρούνται ακάθαρτες όταν έχουν εμμηνορρυσία και πρέπει να μην εμφανίζονται σε δημόσιους χώρους. Όταν θηλάζουν τα μωρά τους (ένα χρονικό διάστημα που κρατάει κατά μέσο όρο δύο χρόνια), τα θρησκευτικά ταμπού τις απαγορεύουν να έχουν σεξουαλική επαφή με τους συζύγους τους, που εξωθούνται να αναζητήσουν πόρνες ως ερωτικές συντρόφους. Στο Μπανγκλαντές, το να καθυστερήσει μια γυναίκα να σερβίρει το φαγητό ή το να απορρίψει μια πρόταση γάμου, θεωρούνται σοβαρές δικαιολογίες για να ρίξει ένας άντρας καυστικό οξύ πάνω στο πρόσωπό της. Στην Ινδία, υπολογίζεται ότι πάνω από 5,000 γυναίκες ετησίως δολοφονούνται από τις οικογένειες των συζύγων τους, διότι οι προίκες που έδωσαν κρίθηκαν ανεπαρκείς.

Τέλος, έρευνες που διεξάγονται από διεθνείς οργανισμούς καταδεικνύουν ότι οι γυναίκες υποφέρουν από φτώχεια σε δυσανάλογα μεγάλους αριθμούς. Για παράδειγμα, η UNESCO ανακοίνωσε πρόσφατα ότι σήμερα 1 δισεκατομμύριο γυναίκες (και 450 εκατομμύρια άντρες) παγκοσμίως υποσιτίζονται και βρίσκονται στα όρια του θανάτου. Υπολογίζεται επίσης ότι το 70% των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας διεθνώς είναι γυναίκες. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που δημοσίευσε η ίδια οργάνωση:

(α) **540 εκατομμύρια γυναίκες σε όλον τον κόσμο είναι αναλφάβητες (σε σύγκριση με 280 εκατομμύρια άντρες),**

(β) **80 από τα 120 εκατομμύρια παιδιά που δεν πηγαίνουν σχολείο είναι κορίτσια,**

(γ) στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, πάνω από 600,000 γυναίκες πεθαίνουν κάθε χρόνο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και του τοκετού (κυρίως λόγω της έλλειψης κατάλληλης ιατρικής παρακολούθησης) και

(δ) περίπου 60 εκατομμύρια γυναίκες «λείπουν» από τα επίσημα δημογραφικά στοιχεία για τον παγκόσμιο πληθυσμό.

(Για περισσότερες πληροφορίες, δείτε <http://www.amnesty.org/ailib/intcam/femgen/fgm1.htm>).

Πανεπιστήμιο Αθηνών / Τμήμα Μ.Ι.Θ.Ε. κοινωνιολογία των Έμφυλων Σχέσεων,



Διαβάστε το σύντομο απόσπασμα που ακολουθεί, όπου η γνωστή μαροκινή κοινωνιολόγος Φατίμα Μερνίσι εξηγεί την υποχρέωση των γυναικών του αραβικού κόσμου να κυκλοφορούν καλυμμένες και "αόρατες" από τα ανδρικά βλέμματα.

Σύμφωνα με την παράδοση, οι γυναίκες, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, δεν πρέπει να χρησιμοποιούν τον δημόσιο χώρο, καθώς με τον τρόπο αυτό "εισβάλλουν" στο σύμπαν της Ουμά (της κοινότητας των πιστών του Ισλάμ). Κι όταν το κάνουν, οφείλουν να τηρούν τις καθιερωμένες εθιμοτυπικές συμπεριφορές, δηλαδή να φορούν κάλυμμα και να επιδεικνύουν την πρέπουσα σεμνότητα, με άλλα λόγια να περπατούν με γυρτούς τους ώμους και χαμηλωμένα τα μάτια. Οι Μαροκινές φορούν το κάλυμμα μόνο όταν βγαίνουν από το σπίτι τους στο δρόμο, το χώρο δηλαδή που θεωρείται αποκλειστικά ανδρικός. Το κάλυμμα σημαίνει ότι η γυναίκα είναι παρούσα στον κόσμο των ανδρών, παραμένει ωστόσο αθέατη, αφού στην ουσία δεν έχει δικαίωμα να βρίσκεται εκεί.

Από τη στιγμή που συνοδεύονται, οι γυναίκες έχουν δικαίωμα να διεισδύσουν στο ανδρικό σύμπαν και να πραγματοποιήσουν τις παραδοσιακές τους επισκέψεις στο χαμάμ ή στον τάφο του εγγώριου αγίου. Η επίσκεψη στο χαμάμ γινόταν δύο φορές το μήνα, ενώ η επίσκεψη στον τάφο του αγίου μία ή δύο φορές το χρόνο, συνήθως την 27η ημέρα του Ραμαζανιού. Και στις δύο περιπτώσεις ήταν υποχρεωτική η άδεια του συζύγου. Τη συνοδεία αναλάμβανε μια γυναίκα ηλικιωμένη και "ασεξουαλική", συνήθως η πεθερά.

Στην παραδοσιακή κοινωνία, μόνον η ανάγκη και η φτώχεια μπορούσαν να δικαιολογήσουν την απουσία μιας γυναίκας από την εστία της. Και, παραδοσιακά, μόνον οι πόρνες ή οι γυναίκες που έχασαν το λογικό τους περπατούσαν ελεύθερες στους δρόμους. Είναι ενδεικτικό ότι, σύμφωνα με μια παλαιότερη μελέτη, ο νεαρός επαρχιώτης που φθάνει στην πόλη θεωρεί ότι κάθε γυναίκα που βρίσκεται στο δρόμο είναι σεξουαλικά διαθέσιμη. Έτσι, η παρουσία των γυναικών σε ένα χώρο που θεωρείται ανδρικός αποτελεί ταυτόχρονα πρόκληση και ύβρις. Καθώς όμως οι γυναίκες οφείλουν να μετακινηθούν ελεύθερα στο δρόμο προκειμένου να πάνε στο σχολείο ή τη δουλειά τους, ο εκσυγχρονισμός εκθέτει υποχρεωτικά άπειρες γυναίκες σε μια δημόσια παρενόχληση, λιγότερο ή περισσότερο συστηματική. (...)

Μία γυναίκα είναι πάντοτε παρείσακτη σε ένα χώρο που ανήκει στους άνδρες, γιατί θεωρείται εξ ορισμού αντίπαλος. Δεν έχει δικαίωμα να χρησιμοποιεί τους ανδρικούς χώρους και, όταν το τολμά, διασαλεύει την τάξη και ταραίζει την πνευματική ηρεμία του άνδρα. Στην πραγματικότητα, απλώς και μόνο το ότι βρίσκεται εκεί όπου δεν έπρεπε να είναι, συνιστά πράξη επιθετική. Κλονίζει την τάξη του Αλλάχ προτρέποντας τους άνδρες να υποπέσουν σε ζινά (παράνομη σεξουαλική επαφή). Έτσι ο άνδρας διακινδυνεύει την ησυχία του, την ασφάλειά του, την εύνοια του Αλλάχ, το κοινωνικό του κύρος.

Η κατάσταση επιδεινώνεται όταν η γυναίκα δεν φορά το κάλυμμά της. Η έκφραση που χρησιμοποιείται στο Μαρόκο για μια γυναίκα που δεν είναι καλυμμένη είναι "αριάνα", δηλαδή γυμνή. Σήμερα, οι περισσότερες γυναίκες που πηγαίνουν στο σχολείο ή εργάζονται έξω από το σπίτι δεν φορούν κάλυμμα. Τα δύο λοιπόν αυτά στοιχεία, ότι δηλαδή είναι παρείσακτες και μάλιστα γυμνές, συνιστούν μία πράξη απροκάλυπτης επιδειξιμανίας. Σύμφωνα επομένως με την τρέχουσα ιδεολογία, η παρενόχληση που μας επιφυλάσσουν οι άνδρες στο δρόμο είναι η προφανής απάντηση στη "δική μας" επίθεση. Έτσι νομιμοποιούνται να ακολουθούν με τις ώρες μια γυναίκα,

να την ακουμπούν, όταν τους δοθεί η ευκαιρία, να της επιτίθενται λεκτικά, κι όλα αυτά με την ελπίδα ότι θα την πείσουν να πάει μέχρι το τέλος την επιδεικτική της συμπεριφορά.

Κατά τη διάρκεια της αλγερινής επανάστασης, το εθνικιστικό κίνημα χρησιμοποίησε τις γυναίκες για μεταφορά μηνυμάτων και όπλων. Ένα από τα προβλήματα που αντιμετώπισε τότε το επαναστατικό αυτό κίνημα ήταν η παρενόχληση που υφίσταντο οι γυναίκες από τους "αδελφούς" τους Αλγερινούς που τις έπαιρναν για πόρνες και τις εμπόδιζαν να εκτελέσουν το έργο τους. Επεισόδια αυτού του τύπου είναι συχνά και στην παλαιστινιακή κοινωνία, όπου οι γυναίκες συμμετέχουν ενεργά στον αγώνα.

(Ελευθεροτυπία, 9/3/1997)

(Fetima Mernissi, "Sexe, ideologie, Islam", εκδόσεις Tierce, Παρίσι 1983, σ. 162-7).